

decennier från 1420. Författaren visar kopplingen mellan familjens samlade läns- och godsinnehav och den nordiska och östersjöområdets ekonomiska och agrara utveckling som nödvändig för familjen att bedriva handel och upprätthålla en lukrativ kaparverksamhet i östersjöområdet. En av studiens viktigaste slutsatser är att Axelssönernas länsinnehav kraftigt påverkades av de samtida utdragna konflikterna mellan unionskungarna, kung Karl Knutsson och Sten Sture den äldre.

Slutligen skall något sägas om bokens innehåll och utformning. Vid sidan av många illustrationer, diagram och tabeller finns dessutom ett antal kartor och källförteckningar på en kompletterande CD. Detaljnivån gör undersökningen lovvärd men svåröverskådlig, där författarnas egna analyser och slutsatser ibland går förlorade. Det finns ett uttryck som beskriver problemet: att inte kunna se skogen för alla träd. Kanske några strategiska avgränsningar gällande studiens övergripande omfång hade löst problemet. Hur som helst, Sørensen presenterar en mäktig undersökning av Axelssönerna under Kalmarunionens tid utifrån det unika ekonomiska och politiska sammanhang de befann sig i. Boken kommer att vara ett viktigt referensverk för framtida studier av denna mäktiga familj och Kalmarunionens tid mer allmänt.

Linnéuniversitetet

MARGARET WALLACE NILSSON

Joachim Östlund, *Vid världens ände: Sultanens sändebud och hans berättelse om 1700-talets Sverige* (Lund: Nordic Academic Press 2020). 160 s.

Lundahistorikern Joachim Östlunds bok om det osmanska sändebudet Mehmed Said Efendis besök i Stockholm 1733 kastar nytt ljus på ett gammalt tema: de äldre diplomatiska relationerna mellan Sverige och Osmanska riket samt mötena mellan svenskar och osmaner i synnerhet och öst och väst mer allmänt. Syftet med Saims besök var att driva in skulderna som Karl XII hade ådragit Sverige under sina turbulenta år hos osmanerna 20 år tidigare. Saims besök och hans diplomatiska rapport, en osmansk *sefaretnâme* ("ambassadens bok"), har tidigare studerats av Theodor Westrin (1904) och Johannes Kolmodin (1920). Östlund begränsar sig till skillnad från den äldre forskningen inte till ett svenskt perspektiv på det diplomatiska spelet kring skuldfrågan utan bidrar med ny kunskap genom att komplettera med det osmanska perspektivet, sätta Osmanska riket i en global kontext och studera hur berättelsen gav uttryck för identitet och utbyten. Det övergripande syftet med boken är således att ta itu med den tidigare forskningens eurocentrism och dess antaganden och påståenden som att

osmanerna skulle ha varit ointresserade av världen bortom sina gränser.

Boken består av tio kapitel. I introduktionen redovisas tidigare forskning och studiens centrala begrepp och forskningsfrågor. Därefter följer sju empiriska kapitel om Said och hans värld, resan genom Rumänien, Moldavien och Polen och vistelsen i Stockholm mellan april och juli 1733 samt hur Said skildrades av svenskar i bild och ord. Boken avslutas med en sammanfattande diskussion. Författarens stil är effektiv, trots upprepningar uppgår den totala omfattningen till cirka 150 sidor. Boken är vackert illustrerad men saknar tyvärr ett index.

Östlund hämtar inspiration och verktyg från olika håll. Den globalhistoriska ansatsen kombineras med ett mikrohistoriskt perspektiv för att fånga personliga kontakter, tillitens och den sociala dimensionens centrala betydelse för dåtidens aktörer. Historikern Dror Wahrmans definition av begreppet identitet som både en idé om en unik individualitet eller person och om identitet som en länk mellan individ och kollektiv appliceras på det osmanska exemplet. Från geografen Derek Gregory lånas konceptet *imaginative geographies*, som definierar geografiska föreställningar och beskrivningar som identitetsskapande och formade av subjektets kunskap. Bokens välfungerade teoretiska ramverk tillåter Östlund att studera osmanen Said och hans beskrivning av Europa och det främmande landet i norr på ett innovativt sätt. Dock hade en mer utförlig introduktion av Wahrmans och Gregorys definitioner samt av hur en kombination av osmanska och svenska källor och perspektiv blir globalhistoria varit nyttigt för den som inte är bekant med forskningsfältet.

Östlund utvecklar två centrala argument. För det första ger Suids berättelse en inblick i den osmanska självuppfattningen som efterföljare till Romerska riket (*rum*) samt i osmanernas syn på den europeiska politiken i allmänhet och Sverige i synnerhet. Said såg sig själv som *rum* snarare än turk och religionen spelade för honom en underordnad roll. För det andra är besöket ett uttryck för osmansk reformvilja, driven av en strävan att närma sig Europa. Said misslyckades med att få skulden betald men hans besök gav värdefull information och stärkte banden till en europeisk aktör. Enligt Östlund kan den osmanska idéutvecklingen under denna era, som ofta kallas för "tulpanperioden" (*Lâle Devri*), jämföras med den europeiska upplysningen.

Delegationen som lämnade Istanbul i november 1732 bestod av totalt 44 personer och resan innebar i Suids perspektiv att civilisationens gränser passerades. Said formulerar inte dessa gränspassager i religiösa eller kulturella termer utan utifrån politiska realiteter. Östlund analyserar detaljerat hur Suids berättelse utformas inom ramar satta av sändebudets egen bakgrund och kunskap. Två figurer präglade Said särskilt: fadern Mehmed Celebi, som hade representerat Höga porten i ett liknande besök i Paris 13 år tidigare, och

dragomanen Skarlat Caradja, som var av grekiskt ursprung. I Saids skildring framställs Sverige och dess invånare på ett sätt som Östlund kallar för en "exotiserande idealisering". Stockholm jämförs med Istanbul och Paris och beskrivs som en välorganiserad och ren stad och hem för ett rättvist och jämlikt samhälle. Lösdrivare syns inte till. Svenskarna ger fattiga arbete och hjälper gärna främlingar. Inget sägs om krogarna, smutsen, de fattigas utsatthet eller tiggarna. Östlund väljer här att inte problematisera och diskutera denna idealisering och exotisering och ställa den mot européernas orientalism. Själv förringar Östlund osmanernas institutionella diskriminering av "otrogna" kristna och judar (*dhimmis*) till "restriktioner" och "regler", trots att den i praktiken ledde till att dessa människor i alla fall i rikets kärnterritorium i Anatolien ofta avhumaniserades och behandlades som andraklassens medborgare.

Klimatet intar en central roll i Saids skildring av Sverige. Sverige är kylan och det är detta kalla men sunda klimat som formar svenskar till "kraftiga typer, högvuxna och med sköna anletsdrag". Efter Danzig blir snön och kylan enligt Said allt värre, även i juni faller snö i Stockholm. Östlund förklarar Saids starka fokus på klimatet som en konstruktion av en föreställd geografi baserad på den osmanska kunskapen om norra Europa och dess antika historia. Detta resonemang utgår konsekvent från bokens teoretiska ramverk men blir väldigt abstrakt och hade möjligen kunnat nyanseras genom att inkludera historiska meteorologiska data bland annat från observatoriet i Uppsala, som visar att det var osedvanligt kallt våren och sommaren 1733.

Östlunds bok lämnar ett innovativt och genuint bidrag till den växande globalhistoriska forskningen, och det på basis av ett svårarbetat källmaterial som förhoppningsvis görs tillgängligt för den internationella forskningen genom en översättning av boken till engelska. Det skulle också ge författaren en möjlighet att utveckla och spetsa till sina resonemang.

*Stockholms universitet och SCAS*

ARYO MAKKO

Thomas Magnusson, *Makt och pengar i frihetstidens Sverige: En oligarkis triumfer och slutliga nederlag 1720–1766* (Göteborg: Daidalos 2020). 331 s.

Thomas Magnusson vill med den här boken lägga fram en ny tolkning av hur vi ska förstå frihetstidens politiska konflikter. Enligt Magnusson saknas det ett mer systematiskt försök att förstå frihetstiden i ett socioekonomiskt perspektiv, tidigare har man huvudsakligen studerat ideologiska motsättningar eller ståndsmotsättningar. Magnusson menar att man måste försöka